

1 Korintiërs 15:20-26: De herleving van de gestorven gelovigen

1 Korintiërs 15 (NBV):

²⁰ Maar Christus is werkelijk uit de dood opgewekt, als de eerste van de gestorvenen.

²¹ Zoals de dood er is gekomen door een mens, zo is ook de opstanding uit de dood er gekomen door een mens.

²² Zoals wij door Adam allen sterven, zo zullen wij door Christus allen levend worden gemaakt.

²³ Maar ieder op de voor hem bepaalde tijd: Christus als eerste en daarna, wanneer hij komt, zij die hem toebehoren.

²⁴ En dan komt het einde en draagt hij het koningschap over aan God, de Vader, nadat hij alle heerschappij en elke macht en kracht vernietigd heeft. ²⁵ Want hij moet koning zijn totdat 'God alle vijanden aan zijn voeten heeft gelegd'. ²⁶ De laatste vijand die vernietigd wordt is de dood,

1 Die herleving is nodig vanwege de macht van de dood

De dood is een verschrikking. Dat merk je als je in de huiselijke kring ermee geconfronteerd wordt. Allereerst is de manier waarop mensen sterven vaak een pijnlijk proces. Daarbij komt dat er dan een einde komt aan relaties die jarenlang bestaan hebben: verdrietig voor een stervende en voor de nabestaanden. Daarom proberen mensen zich weerbaar te maken tegenover de dood. Maar de manier waarop ze dat doen hangt af van hun visie op de dood.

Veel mensen zeggen: 'De dood hoort bij het leven. Er is geen ontkomen aan. Daarom moet je geen angst voor de dood hebben maar je met de dood verzoenen, want dat is je lot: je bent op aarde aanwezig, maar een tijd later is hier geen spoor van jou meer te ontdekken.'

Deze visie is onbevredigend want die laat vragen onbeantwoord. Is de mens met z'n gevoelens en gedachten dan iets voorbijgaands? Dat is moeilijk te aanvaarden. En de angst die mensen voor de dood hebben, waar komt die dan vandaan? Het is immers een feit dat wij de dood het liefst naar de rand van ons leven schuiven; we hebben nog nauwelijks rouwgebruiken, terwijl we niet alleen om hygiënische redenen het prima vinden dat begraaftplaatsen zo veel mogelijk buiten de bebouwde kom liggen.

Volgens anderen is de dood de poort naar een nieuw aards leven. Zij geloven aan reïncarnatie: als je sterft, gaat je ziel over naar een ander levend wezen en begint je leven weer van voren af aan. De mens doorloopt zo vele levens. Zeker oosterse aanhangers van de reïncarnatie geloven bovendien dat mensen zich moeten inzetten om tijdens het reïncarnatieproces al verder op te klimmen naar het goddelijke. Keer je na je dood terug in een hoger bestaan, dan heb je in je vorige bestaan blijkbaar goed geleefd. Keer je in een lager bestaan terug, bijvoorbeeld als gehandicapte of zelfs als een dier, dan heb je kennelijk slecht geleefd.

Deze visie vind ik meedogenloos. Als je een akelig leven hebt, is dat je eigen schuld: het loon op je vorige leven. Je bent helemaal aangewezen op je eigen mogelijkheden en onmogelijkheden; die zijn beslissend voor de reïncarnatie-cyclus die je doorloopt.

In de Bijbel is geen sprake van een verzoening met de dood en evenmin van een reeks levens na elkaar. Aansluitend bij de ervaring wordt de dood als iets aangrijpends en definitiefs gezien. Vandaar dat in het boek Job de dood een keer wordt aangeduid als 'de vorst van de verschrikking' (Job 18:14). En waarom geldt dat van de dood? Omdat die volgens 1 Korintiërs 15:26 getypeerd moet worden als 'de laatste vijand'.

De dood van mensen is een indringer in deze wereld. In het paradijs was die er nog niet. Adam was wel sterfelijk maar hij was bestemd voor het eeuwige leven. Dat zou hij krijgen door te eten van de levensboom. Maar Adam heeft het eeuwige leven verspeeld. Hij wilde niet afhankelijk zijn van Gods belofte dat Hij hem alles zou geven. De mens wilde zelf macht over alles hebben.

Toen trad Gods bedreiging in werking. God had immers gezegd: 'Als jij je tegen Mij keert, ga je de dood tegemoet.' Na Adams ontrouw kreeg hij dan ook van God te horen: 'Je keert terug tot de aarde, waaruit je bent genomen: stof ben je, tot stof keer je terug' (Genesis 3:19). En zo liep Adams leven erop uit dat hij stierf en dat z'n lichaam tot ontbinding overging.

Sindsdien is het voor ons, mensen, een vast stramien geworden: we worden geboren, we leven een tijd, en dan breekt ten slotte het moment aan dat we sterven. Dat stramien is een feit geworden doordat Adam optrad als vertegenwoordiger van de mensheid. Wat hij zou doen en zou zijn, zou gelden voor de mensheid na hem. Werd hij ontrouw? Z'n nakomelingen zouden geboren worden met een innerlijk dat niet deugt. Ging hij de dood in? Z'n nakomelingen zouden onder de invloed van de dood staan. We zijn nu eenmaal verbonden met hem en daardoor kan Paulus schrijven dat we door Adam allemaal sterven. Dat allereerste begin is dus beslissend.

Daarom zijn christenen ervan overtuigd dat de dood niet hoort bij het menselijke leven maar een afschuwelijke verstoring daarvan is. Dit verklaart dat we uiteindelijk allemaal slaaf zijn van een levenslange angst voor de dood (Hebreeën 2:15), ook al proberen we dat zo goed mogelijk weg te drukken of te negeren.

Maar wat is precies het erge van de dood? Aan het begin noemde ik al: dat er een einde komt aan de verbanden waarin je geleefd hebt en dat je een complete ontluistering tegemoet gaat.

Er valt meer te zeggen. De psalmisten zetten ons op het spoor. Twee citaten: 'Doden noemen Uw naam niet meer! Wie in het dodenrijk kan U nog loven?' (6:6). En: 'Staan schimmen op om U te loven? Komt Uw liefde in het graf ter sprake?' (88:11-12) In overeenstemming hiermee klaagde Hizkia, toen z'n sterven werd aangekondigd: 'Het dodenrijk zal U niet loven, de dood prijst U niet, zij die in het graf zijn afgedaald verlaten zich niet op uw trouw. Maar hij die leeft – leeft! – zal U loven' (Jesaja 38:18-19). Wat hier vooral als het erge van de dood genoemd wordt, is dat je daardoor stuit op de scherven van de relatie tussen de mens en God. Door ons chronisch falen hebben we God op het hart getrapt - terwijl we alles aan Hem te danken hebben. Daardoor hebben we Gods vloek over ons opgeroepen. Als gevolg hiervan is het mooie van de schepping aangetast en is de dood ons eindpunt op aarde geworden. Daarom is de dood zo hartverscheurend: op dat moment is de breuk in onze geborgenheid bij God compleet.

Los van Christus de dood gelaten ondergaan of daar zelfs vrede mee hebben? Het kan nu duidelijk zijn: dat is onnatuurlijk. We doen er goed aan het erge van de dood onder ogen te zien. Het is daarom niet alleen begrijpelijk maar ook terecht dat we er vaak angst voor hebben, want dan we beseffen het: de dood is een gemene inbreker.

2 Die herleving staat vast door de herleving van Christus

Toch is het afschuwelijke van de dood niet doorslaggevend. Daarvoor voert Paulus dit argument aan: 'Christus is uit de dood opgewekt.'

Door dit zo nadrukkelijk te zeggen gaat hij in tegen een afwijkende opvatting in de gemeente van Korinte. Sommigen daar beweerden dat er geen herleving van de doden meer te verwachten was. Misschien omdat die volgens hen al had plaatsgevonden door de nieuwe geboorte als gelovige. Of ze vonden het ondenkbaar dat het lichaam weer levend zou worden, want onder invloed van Griekse filosofen waren er toentertijd mensen die negatief stonden tegenover het lichaam.

Paulus had onoverkomelijke bezwaren tegen die Korintische opvatting. De consequentie daarvan is namelijk, zei hij, dat we een inhoudsloos, zinloos geloof hebben: 'Als de doden niet opstaan, is ook Christus niet opgewekt....Maar als Christus niet is opgewekt, is uw geloof nutteloos, bent u nog een gevangene van uw zonden en worden de doden die Christus toebehoren niet gered.' (15:13,17-18)

Was Christus dood in het graf blijven liggen, dan was zijn lijden op Golgota niet afdoende geweest. Immers, juist door Christus weer levend te maken, maakte God duidelijk: 'Jij, mijn Zoon, hebt genoeg betaald voor de menselijke schulden.' Maar als Christus in zijn graf was gebleven, had Hij blijkbaar níet genoeg gedaan.

In dat geval zouden wij als christenen in een soort droom leven. We denken dat we gedragen worden door de gunst van God en dat we een pracht-toekomst tegemoet gaan. Maar dat is dan helemaal niet waar. Als Christus niet uit zijn graf is opgestaan, hebben we nog altijd te maken met de toorn van God en gaan we de ontmoeting tegemoet met een God die ons moet veroordelen.

Daarom concludeert Paulus: 'Als wij alleen voor dit leven op Christus hopen, zijn wij de beklagenswaardigste mensen die er zijn (15:19). Allereerst hebben we onszelf voor de gek gehouden als zou Gods vergevende liefde hier al naar ons uitgaan, terwijl we ook na dit leven niet krijgen wat we verwacht hadden.

Dit is te gek voor woorden, zei Paulus in feite, want Christus leeft terdege. Hij heeft het graf en dus de wereld van de doden achter zich gelaten. Daarom kan het vaststaan dat ook de gestorven gelovigen te zijner tijd herleven.

De herleeft Christus is immers niet zomaar iemand. We kunnen Hem niet op één lijn stellen met anderen die weer levend zijn geworden. De Bijbel noemt er verschillende: de zoon van een weduwe uit Sarefat (1 Koningen 17:17-24) en van een vrouw uit Sunem (2 Koningen 4:18-37), levend gemaakt door achtereenvolgens Elia en Elisa. In het Nieuwe Testament: een jongen uit Naïn (Lucas 7:11-17), het dochtertje van Jairo (Lucas 8:49-56) en Lazarus (Johannes 11:32-44) - levend gemaakt door Christus; ten slotte Dorkas en Eutychus, levend gemaakt door achtereenvolgens Petrus en Paulus (Handelingen 9:36-42; 20:9-10). Maar de levendwording van deze mensen was maar tijdelijk. Ook had die geen regelrechte gevolgen voor anderen, zodat ook zij daardoor uit de dood opstonden.

Maar de herleving van Christus is anders. Enerzijds kun je zeggen dat Hij is ópgewekt; dan heeft God daar de hand in. Anderzijds kun je zeggen en dat is volstrekt uniek: Hij is opgestaan; dan is het Christus zelf die zijn herleving heeft bewerkt.

Bovendien was Christus' herleving voorgoed. Vanaf die ene zondagmorgen heeft de dood geen vat meer op Hem. Hij is als het ware het leven in persoon.

Maar het meest opmerkelijke is dat zijn herleven geen los incident is. Hij heeft mácht over de dood en daarom heeft zijn herleving rechtstreeks betekenis voor anderen. Vandaar dat Paulus Christus aanduidt als 'eersteling' (NGB-vertaling en Willibrord-vertaling) van de gestorvenen. Die term is afkomstig uit het Oude Testament. Daar werd de eerste vrucht van de oogst zo genoemd. De eerstelingen van de oogst werden aan God gewijd en mochten door de priesters gegeten worden. (Leviticus 23:10,20) Die eerstelingen vormden een belofte: de rest van de oogst zal vast volgen; daar kun je op vertrouwen.

Zo is het ook met Christus' herleving. Hij is onze voorganger; in zijn kielzog gaan ook wij het leven in. Verderop gebruikt Paulus hiervoor het beeld van het zaaien (15:35-45). De eeuwen door zijn de gelovigen bij hun begrafenis in de aarde gezaaid. Tot nu toe is er geen opbrengst geweest, want wij hebben niet de macht dit te realiseren.

De vrijdag van zijn dood aan het kruis is ook Christus gezaaid, maar na drie dagen is dit zaad opgekomen: Hij heeft zijn graf verlaten: de eerste vrucht van de oogst. Maar dan kunnen we ervan op aan: de rest van de oogst zal Christus zeker laten volgen.

Dat geldt trouwens niet voor iedereen. Het is waar, Paulus zegt: 'Wij zullen door Christus allen levend worden gemaakt.' Daaruit zou je kunnen concluderen dat dit voor alle mensen in het algemeen geldt, zonder enige uitzondering - net zoals ook alle mensen door Adam de dood tegemoet gaan. Toch klopt dat niet, want de parallel tussen Adam en Christus is niet volledig. Beslissend is onze band met Adam en Christus. Met Adam zijn we verbonden door onze geboorte en dat betreft letterlijk iedereen. Met Christus zijn we verbonden door onze nieuwe geboorte en dat betreft alleen de gelovigen. Heb je op deze manier een band met Christus, dan geldt dat de dood niet het laatste voor je is: te zijner tijd word je dank zij Christus weer levend.

Onbegrijpelijk als we letten op de macht van de dood: die is immers niet te stuiten. Artsen kunnen tegenwoordig heel veel, maar uit eindelijk moeten zij het tegenover de dood opgeven.

Onbegrijpelijk is die herleving ook als we letten op onze schulden: we hebben geen enkel recht op het eeuwige leven; we hebben het leven verspeeld. Het was Gods volste recht ons weg te vagen.

Toch is onze herleving ook vanzelfsprekend, namelijk als we letten op Christus: Hij heeft onze schulden uitgeboet; Hij heeft de dood gedwongen onze dienaar te zijn. Daardoor zijn onze tranen, is onze ontbinding niet het laatste dat over ons gezegd kan worden. De gelovigen kómen de dood te boven.

Overigens is opmerkelijk dat Paulus hier geen melding maakt van ons verblijf in de hemel. Dat doet hij wel in 2 Korintiërs 5:1; daar spreekt hij de zekerheid uit 'dat wanneer onze aardse tent, het lichaam waarin wij wonen, wordt afgebroken, we van God een woning krijgen: een eeuwige, niet door mensenheden gemaakte woning in de hemel.' Hierbij aansluitend spreekt hij elders uit: Ik verlang 'ernaar te sterven en bij Christus te zijn, want dat is het allerbeste' (Filippenzen 1:23). Verder schrijft hij hier niet over. Ons verblijf in de hemel is ook maar een tússtation; ons lichaam ontbreekt daar.

In 1 Korintiërs 15 richt Paulus z'n blik op de dag dat we opstaan uit ons graf en de ontbinding achter ons laten. Op deze manier komt er een compleet herstel van dat prachtige begin uit het paradijs.

Zo worden we gestimuleerd te geloven aan de overwinning op de dood. Die staat vast door de herleving van Christus: omdat Hij onze voorloper is, zullen wij zeker volgen.

3 Die herleving vindt plaats bij de terugkeer van Christus

Intussen is Christus' herleving nu zo'n 2000 jaar geleden. Maar tot op de dag van vandaag blijkt nergens uit dat het vervolg aanstaande is, de toekomstige herleving van de gestorven gelovigen. Al eeuwen lang sterven er mensen, laten we tranen over onze doden, gelden kerkhoven als de laatste rustplaats. De dood lijkt nog altijd oppermachtig en Paulus' woorden lijken slechts een schone droom.

Hoe komt het dat het zo lang duurt, in elk geval volgens ons tijdsbesef? Onze tekst zegt over onze herleving: 'ieder in z'n eigen rangorde' (NBG-vertaling). Christus is nu eenmaal onze baanbreker en wij als zijn nalopers komen daar pas achteraan.

Je kunt ook anders vertalen, zoals de NBV doet: 'ieder op de voor hem bepaalde tijd', namelijk Christus toen, de gelovigen pas bij zijn terugkeer. Op deze manier wordt aangegeven dat er in de geschiedenis nog heel veel moet gebeuren. Christus moet eerst 'alle heerschappij, alle macht en kracht' vernietigen (15:24). In deze wereld zijn allerlei antichristelijke machten werkzaam. Allereerst de satan met z'n aanhang onder de mensen en engelen. Daarnaast is er de destructieve invloed van het kwaad en van de dood. Die moet Christus eerst allemaal onschadelijk maken. Dat lijkt haast niet te doen, want die verschillende machten lijken een overmacht te hebben in onze wereld. Daar kun je geweldig van de kaart door raken: 'De kwade machten verdwijnen? Kom nou!'

Toch zal dat eens een feit zijn. Christus beschikt nu eenmaal over alle macht. Letterlijk alles wat ons nu nog kan benauwen, wordt door Hem uitgeschakeld, inclusief de dood als laatste vijand. En dan komen de gestorven gelovigen weer tot leven.

Dat is voor ons niet te begrijpen, want het valt buiten onze kennis-horizon. Maar het is ook niet belangrijk of wij het begrijpen. We hebben immers te doen met niemand minder dan de Schepper.

En dan, vertelt Paulus, draagt Christus het koningschap over aan God de Vader. Daarmee wordt niet gezegd dat Christus' koning-zijn een tijdelijke zaak is. Dat zou niet kloppen met wat de engel Gabriël tegen Maria heeft gezegd: 'Tot in eeuwigheid zal Hij koning zijn over het volk van Jakob, en aan zijn koningschap zal geen einde komen' (Lucas 1:33). Als toch gezegd wordt dat Hij zijn koningschap overdraagt, wordt daarmee aangegeven dat het Hem als koning begonnen is om zijn Vader. Heel zijn koningschap is gericht op en afhankelijk van zijn Vader. Op Hem laat Christus de geschiedenis uitlopen.

Christus' levendwording heeft dus een groots perspectief. Dat kunnen wij ons gewoon niet voorstellen. Want kijken we naar onze werkelijkheid, dan zien we overal dood en verderf, met alle pijn die we daarvoor lijden. Toch kunnen we ervan overtuigd zijn: dat veelbelovende uitzicht is eens een feit, ondanks alle verwoestingen die telkens in onze wereld aangericht worden. Daar staat Christus borg voor. Daarom is het zaak ons heil te zoeken bij Jezus Christus. In Hem moeten we ons vertrouwen stellen.

Zo worden we door Paulus gestimuleerd om het erge van de dood onder ogen te zien en tegelijk te geloven aan de overwinning op de dood. De levende Christus garandeert het ons: de dood zal verdwijnen!